

การส่งเสริมอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก
Career Promotion of Ethnic Groups from Burma, Mae Sot, Tak Province

คมสันต์ นาควังไทร*

Khomsan Nakwangasai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทุนทางสังคม วัฒนธรรม และความรู้ ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษาการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ในอำเภอแม่สวด จังหวัด 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพในการประกอบอาชีพของผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า โดยเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า จำนวน 103 คน แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ จำนวน 9 คน และการสนทนากลุ่มหญิงกลุ่มชาติพันธุ์พม่า จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1. พื้นที่ชุมชนอิสลาม ในอำเภอแม่สวดมีพื้นที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นชุมชน ชาวมุสลิมแม่สวดที่มีสัญชาติไทย และชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เกษษของเก่า คนสวน คนงานในโรงงานบริษัท 2. กิจกรรมหรือโครงการหน่วยงานภาครัฐ ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการดูแล กำกับ ติดตาม ให้มีการจ้างงานและเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า องค์กรพัฒนาเอกชน มีกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า การสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และสิทธิมนุษยชน ยังไม่มีกิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการประกอบอาชีพโดยตรง กลุ่มสถานประกอบการที่รับหญิงชาติพันธุ์จากพม่าเข้าทำงานเห็นในทิศทางเดียวกันว่าแรงงานกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ความชำนาญที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ 3. อาชีพที่หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่ามีศักยภาพทำได้ในลำดับแรกคือ รับจ้างเย็บผ้า รองลงมาคือ รับจ้างทำงานบ้าน ค่าขายของชำ ส่วนข้อจำกัดที่ไม่สามารถทำงานดังกล่าวได้มีคือ 1) การไม่มีสถานะทางกฎหมาย 2) การขาดความรู้ ความชำนาญในการเลือกประกอบอาชีพ 3) ไม่มีทุนเริ่มประกอบการ 4) ด้านการศึกษา

คำสำคัญ: การส่งเสริมอาชีพ / กลุ่มชาติพันธุ์ / ทุนทางสังคม / อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

*อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สวด

ABSTRACT

The aims of this research were to 1) examine the social capital, culture and knowledge of the ethnic communities from Burma in Mae Sot, 2) study the career promotion activities for the female group in Mae Sot, and 3) analyze the potential of the female labors to develop a career by using questionnaires, interview forms and focus group. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and content analysis. The findings were as follows:

1) The total area of Muslim community covered approximately five square kilometers. The community was divided into two groups - Thai Muslim and the Burmese Ethnic Muslim. The majority of them were employees, waste collectors, farmers, and factory workers.

2) The government activities and projects mostly were controlling, monitoring, and looking after legal employment. However, the female ethnic workers from Burma were not covered by both government activities and projects. For non-government organizations, there were several activities for these communities. This includes supporting community development activities, environment and sanitation, and human rights. There were no direct supports for career development. In the entrepreneur's point of view, the labors lacked knowledge and skills. 3) Sewing is the first potential career that the female ethnic workers from Burma could do, followed by housework and grocery keeper, but they were not allowed to do these careers because they do not have legislative status, knowledge and skills, fund and education.

Keywords: Career Promotion / Ethnic Groups / Social capital / Mae sot / Tak

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประชากรข้ามชาติได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยเนื่องจากหลายสาเหตุจากกระแสโลกาภิวัตน์ มีปัจจัยต่างๆทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีการเคลื่อนย้ายทุน การค้าระหว่างประเทศ เป็นกลุ่มใหญ่ รวมไปถึงการเคลื่อนไหวของแรงงานข้ามชาติ ขนาดของแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ย้ายไปทำงานในประเทศที่เศรษฐกิจที่เจริญกว่า โดยประมาณ 3.3 ล้านคนจากขนาดของแรงงานข้ามชาติปัจจุบัน 86 ล้านคน เป็นผู้ย้ายถิ่นไปทำงานระยะยาวหรือตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทาง (IOM, 2008, p 23-30)

การย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ การพลัดถิ่น การลี้ภัยการสู้รบ รวมถึงการแสวงหาโอกาสในการทำงานเพื่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสิ่งที่สร้างความกังวลใจแก่ประเทศปลายทางการเข้าออกประเทศปลายทางโดยผิดกฎหมาย การย้ายถิ่นผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมืองซึ่งหมายถึงการเดินทางเข้าประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตนั่นเอง หนึ่งในนั้นคือกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่นับถือศาสนาอิสลาม ในที่นี้หมายถึงคนมุสลิมที่เกิดในพม่า ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในพม่า ทั้งนี้ชาวมุสลิมในพม่ายังแบ่งได้เป็นหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ดังนั้นจึงหมายถึงคนมุสลิมทั้งที่เกิดและอยู่ในประเทศพม่า (IOM, 2011, p. 5-6) อำเภอแม่สอดเองเป็นเมืองชายแดนที่มีความสำคัญและเป็นจุดผ่านแดนระหว่าง อำเภอแม่สอดกับเมืองเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์หรือประเทศพม่า ลักษณะเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญกับการค้าชายแดนและมีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้อำเภอแม่สอดมีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก สภาพการปัจจุบันที่มีคนพม้าย้ายถิ่นเข้ารวมกลุ่มกันเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยคนที่มาจากพื้นฐานที่หลากหลาย ทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม คนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่นับถือศาสนาอิสลามก็เป็นผู้ย้าย

ถิ่นกลุ่มหนึ่งในอำเภอแม่สอด โดยอาศัยในชุมชนที่แยกออกจากชุมชนอื่นๆ และถูกมองข้ามมิงานศึกษาค่อนข้างน้อยที่ชี้ให้เห็นช่องว่างที่คนกลุ่มนี้ต้องเผชิญทั้ง ด้านการบริการสุขภาพ การบริการสาธารณะต่างๆ การดำรงอยู่ในสังคม รวมไปถึงด้านการประกอบอาชีพ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จึงเป็นเรื่องของการเคลื่อนย้ายถิ่น การหนีภัยการสู้รบ แรงงานงานข้ามชาติ

อย่างไรก็ตาม ได้มีข้อค้นพบหลายประการจากการสำรวจโดยองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่น (International Organization for Migration) ได้มีการสำรวจการให้บริการสุขภาพและสังคมแก่กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่ากลุ่มนี้ ในการให้บริการด้านสุขภาพและสังคมแก่คนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากพม่าในอำเภอแม่สอด พบว่ารายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อครัวเรือนในชุมชนมุสลิม คือ 125 บาท ต่อวัน โดยพบว่าร้อยละ 89 ของครอบครัวที่ได้ทำการสำรวจ ได้รายได้มาจากผู้ชายเป็นหลัก โดยมีเพียงแค่ร้อยละ 14 ของครอบครัว ที่ภรรยามีส่วนในการหารายได้ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าผู้หญิง กลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากพม่าส่วนใหญ่ไม่มีงานทำ นอกจากนี้เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2555 IOM ได้ทำการสำรวจประชากรกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่นับถือศาสนาอิสลาม ปัญหาสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมร่วมกับโรงพยาบาลแม่สอด ได้พบว่ามิงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่ไม่มีงานทำถึง 530 คน จากผู้ที่ไม่มีงานทำทั้งหมดจำนวน 806 คน แสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่เพียงพอด้านเศรษฐกิจครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับปัญหาต่างๆ เช่น การขาดการดูแลสุขภาพอนามัย การไม่ส่งบุตรเข้าเรียนหนังสือ ความเครียดและความรุนแรงในครอบครัว (IOM, 2011, p. 13-21) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและการดำเนินการศึกษาแนวทางการประกอบอาชีพของสตรีชาวมุสลิม ค่อนข้างจะมีข้อจำกัดหลายประการในเรื่อง ทั้งในบริบทของวัฒนธรรม พื้นที่ การศึกษาและสถานะทางครอบครัว ไปจนถึงปัจจัยเสี่ยงความรุนแรงในครอบครัว สำหรับผู้หญิงแล้ว ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการว่างงานและอาศัยรายได้ครัวเรือนเพื่อการดำรงชีพจึงเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งต้องสำรวจแสวงหาแนวทางการพัฒนาอาชีพให้กับผู้หญิงเหล่านี้เพื่อลดภาระของครอบครัวจึงจำเป็นต้องมีการสร้างรายได้ให้กับคนกลุ่มนี้เพื่อลดปัญหาต่างๆที่จะตามมา เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ปัญหายาเสพติด โดยศึกษามาตรการและแนวทางการดำเนินนโยบายของหน่วยงานต่างๆ อย่างรอบด้านเพื่อนำมาวิเคราะห์และนำมาเสนอแนวทางในการจัดการปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากพม่าที่ถือศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการและเป็นข้อท้าทายต่อองค์กรของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นแนวทางการพิจารณาในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคม วัฒนธรรม และความรู้ ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพในการประกอบอาชีพของผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ดำเนินการสัมภาษณ์หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จำนวน 103 คน จาก 6 กลุ่มชุมชนจากประชากรทั้งหมด 2,044 คน (IOM, 2012) ตามลักษณะกลุ่มย่อยใน 6 ชุมชน ตามความหนาแน่นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และจากกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้กำหนดไว้ กลุ่มแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 9 หน่วยงาน รวม 9 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการโรงงาน 3 แห่ง เทศบาลนครแม่สอด สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก สาขาแม่สอด อุตสาหกรรมจังหวัดตาก ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองตาก ตำรวจภูธรแม่สอด องค์กรพัฒนาเอกชน

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group) สตรีที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ กลุ่มชุมชน คอกควาย ตลาดว๊ว บังคลาเทศ มาตินะ มุฮายีริน อัลซอร์ รวม 30 คน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ด้านทุนทางสังคม วัฒนธรรมและความรู้ ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า พบว่าพื้นที่ชุมชนอิสลามทั้งหมดในอำเภอแม่สอดมีพื้นที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นชุมชนชาวมุสลิมแม่สอดที่มีสัญชาติไทยซึ่งมีความเป็นเจ้าพื้นที่ มีสถานะทางกฎหมายและมีการได้รับการศึกษา เป็นที่ยอมรับของสังคม และชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งหมด 6 ชุมชน ได้แก่ คอกควาย คอกว๊ว บังคลาเทศ มาตินะ มุฮายีรินและอัลซอร์ คนส่วนใหญ่เป็นผู้ย้ายถิ่น ไม่มีสถานะทางกฎหมาย การเรียนรู้หนังสือต่ำ ไม่สามารถพูดภาษาไทย

ด้านเกี่ยวกับแรงงานสตรีกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า พบว่า

1.1 ช่วงอายุเริ่มทำงานของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า พบว่า ส่วนใหญ่เริ่มประกอบอาชีพที่ได้รับผลตอบแทน เมื่ออายุ 15-20 ปี และยังพบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า จะเริ่มติดตามบิดา มารดา หรือผู้ปกครองไปประกอบอาชีพตั้งแต่อายุน้อย ประกอบกับจำนวนประชากรเด็กในครัวเรือนส่วนใหญ่ มีอายุไล่เลี่ยกัน ไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย มีผลทำให้เด็กและเยาวชนดังกล่าวขาดความรู้ ทักษะวิชาชีพ

1.2 สถานภาพการศึกษา พบว่า หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากพม่าที่เคยได้รับการศึกษา ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากประเทศพม่า ซึ่งมีหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับระบบการศึกษาของประเทศไทย ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทย อีกทั้งยังขาดทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ ที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้

1.3 ถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมก่อนการย้ายเข้ามาในพื้นที่อำเภอแม่สอด พบว่า ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากรัฐมอญ คิดเป็นร้อยละ 36.89 อันดับรองลงมาได้แก่ มณฑลย่างกุ้ง และมณฑลมันตะเลย์ ตามลำดับ เหตุผลของการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า พบว่า ร้อยละ 80.4 เป็นการย้ายเพื่อประกอบอาชีพ ร้อยละ 18.6 เป็นการย้ายติดตามครอบครัว จากการสังเกตและสอบถามผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย ให้เหตุผลสอดคล้องกันว่า ได้มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่อำเภอแม่สอดเพราะต้องการประกอบอาชีพ

1.4 อาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.3 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป อันดับรองลงมาคือ อาชีพเก็บขยะ/ ของเก่า คิดเป็นร้อยละ 16.0 ผลการศึกษาอาชีพหลักของครัวเรือนของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าแบ่งได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรับจ้างเป็นหลักในทุกๆ ชุมชน อันดับรองลงมามีความแตกต่างกัน คือ ชุมชนคอกควาย อาชีพหลักอันดับรองลงมาเป็นคนงานในโรงงาน

1.5 รายได้หลักของครัวเรือน พบว่า รายได้ของครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 4,001 – 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.38 อันดับรองลงมาคือ ต่ำกว่า 4,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.34 ผลการศึกษาดังกล่าว มีค่าเฉลี่ยต่อหัวในครัวเรือนที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานในประเทศไทย ที่ 300 บาท/ วัน (คณะกรรมการค่าจ้าง ,2556)

6. การประกอบอาชีพ พบว่า ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 59.05 รองลงมาคือคือรับจ้างทั่วไปเก็บขยะ ของเก่า

ตอนที่ 2 สถานภาพการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า จากของสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า

2.1 กิจกรรมหรือโครงการหน่วยงานภาครัฐ ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการดูแล กำกับ ติดตาม ให้มีการจ้างงานและเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงคนกลุ่มนี้ องค์กรพัฒนาเอกชน มีกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องพม่า สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และสิทธิมนุษยชน ยังไม่มีกิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการประกอบอาชีพโดยตรงกลุ่มสถานประกอบการที่รับหญิงชาติพันธุ์จากพม่าเข้าทำงานเห็นในทิศทางเดียวกันว่าแรงงานกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ความชำนาญที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ

2.2 หน่วยงานเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีความเกี่ยวข้องกับ เป็นไปในทิศทาง การสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และความคุ้มครองด้านสิทธิทางกฎหมาย ปัจจุบัน พื้นที่อำเภอแม่สอด ได้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก แรงงานต่างด้าวมีความต้องการได้รับการอนุญาตเข้าทำงานในประเทศไทย การดำเนินการดังกล่าว ต้องได้รับการพิสูจน์สัญชาติ และขึ้นทะเบียนประกันสุขภาพกับหน่วยงานของรัฐ แต่ยังคงไม่ครอบคลุมถึงแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า

2.3 ลักษณะสถานประกอบการที่รับหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าเข้าทำงาน มี 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

2.3.1 กลุ่มสถานประกอบการค้าขายที่มีการติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนไทย ผลการศึกษาพบว่า นายจ้างให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษาไทยเพื่อการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับมาก อีกทั้งต้องมีทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับประเภทของสถานประกอบการด้วย เพราะสถานประกอบการดังกล่าว จำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าที่เป็นคนไทย จึงจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารภาษาไทยที่ดี จึงจะสามารถรับเข้าทำงานได้ และมีค่าตอบแทนการจ้างงานที่ใกล้เคียงกับแรงงานไทย ผู้ประกอบการได้แสดงความเห็นแต่ปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการจ้างไปในทิศทางเดียวกันว่าส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในด้าน การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเข้าทำงานตรงเวลาและความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

2.3.2 กลุ่มสถานประกอบการค้าขายที่มีการติดต่อค้าขาย เฉพาะภายในกลุ่มมุสลิม หรือมีการติดต่อค้าขายกับชุมชนไทย ในบางครั้งพบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการใช้ภาษาไทยเพื่อการติดต่อสื่อสารและทักษะการทำงานอยู่ในระดับที่ น้อย เพราะประเภทกิจการดังกล่าว มีการติดต่อภายในชุมชน มักได้รับค่าตอบแทนการจ้างงานในระดับต่ำ เพราะไม่มีความจำเป็นต้องใช้ทักษะการทำงาน การพัฒนาฝีมือ

2.3.3 กลุ่มสถานประกอบการโรงงานสิ่งทอ/ ทัวไป พบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการใช้ภาษาไทย และทักษะการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งโดยทั่วไปผู้ประกอบการ หรือผู้ควบคุมงานประจำสถานประกอบการ สามารถสื่อสารภาษาพม่าได้เป็นอย่างดี แต่จำเป็นต้องมีทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับประเภทกิจการ แรงงานในกลุ่มนี้ จะได้รับค่าตอบแทนการจ้างงานในระดับที่สูง หากแรงงานกลุ่มนี้มีความขยัน และสามารถมีรายได้เพิ่มจากการทำงานนอกเวลาได้

2.3.4 กลุ่มแรงงานทัวไป ผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการใช้ภาษาไทย และทักษะการทำงานอยู่ในระดับ น้อย เนื่องจากประเภทงานดังกล่าว มักไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะวิชาชีพเฉพาะ หรือสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติได้ง่าย นายจ้างมีความสามารถในการใช้ภาษาพม่าเพื่อติดต่อสื่อสารกับแรงงาน

ได้โดยตรง จากการสอบถามผู้ประกอบการพบว่า ไม่มีทักษะความรู้ด้านวิชาชีพที่เหมาะสม ประกอบกับต้องดูแลครอบครัวที่มีบุตรจำนวนมาก ส่งผลให้ทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพของการจ้างงาน ไม่ตรงตามข้อตกลงที่นายจ้างกำหนด

ตอนที่ 3 ศักยภาพในการประกอบอาชีพของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า

จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) พบว่า ความสนใจในอาชีพ ความสามารถ ข้อจำกัดและวิธีแก้ไขปัญหา จากกระบวนการวิเคราะห์ตนเองร่วมของตัวแทนกลุ่มชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนสตรี วิเคราะห์โดยใช้ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประเภทอาชีพ ข้อจำกัด และวิธีแก้ปัญหาของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า

ประเภทอาชีพ	ข้อจำกัด	วิธีแก้ปัญหา
1.รับจ้างเย็บผ้าที่บ้าน	-ไม่มีความรู้ ความชำนาญ -ไม่มีการจ้างงาน อย่างต่อเนื่อง	-ฝึกอบรมวิธีการเย็บผ้า -รวมกลุ่มรับงานเย็บผ้าของชุมชน
2.พนักงานโรงงาน	-ไม่มีสถานะทาง กฎหมาย -ไม่มีความรู้ ความชำนาญ -ไม่สามารถ สื่อสารภาษาไทย ได้	-ดำเนินการขึ้นทะเบียนแรงงาน -ฝึกอบรมวิธีการเย็บผ้า -ฝึกอบรมการสื่อสารภาษาไทย
3.ค้าขายของชำ	-ไม่มีทุนเริ่ม ประกอบการ	-สนับสนุนกองทุนเพื่อการเริ่มประกอบอาชีพ และทักษะการบริหาร จัดการกองทุน ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการร่วมชุมชนไทย และกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า
4.เก็บของเก่า/ ขยะ	-ไม่มีสถานะทาง กฎหมาย	-จัดขึ้นทะเบียนแรงงานเก็บขยะ -จัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ จากพม่า เพื่อดำเนินการรับทราบการขึ้นทะเบียนแรงงานเก็บขยะ และควบคุมการประกอบอาชีพแรงงานดังกล่าว เพื่อลดผลกระทบ จากชุมชนโดยรอบ -จัดตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน คณะกรรมการชุมชนไทย และกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า เพื่อไกล่เกลี่ยปัญหาและผลกระทบจากการอาศัยอยู่ของครัวเรือน กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า
5.ค้าขายอาหาร ขนม และเบเกอรี่	-ไม่มีความรู้ ความชำนาญ -ไม่มีทุนเริ่ม ประกอบการ	-ฝึกอบรมการทำอาหาร ขนมและเบเกอรี่ -รวมกลุ่ม เพื่อระดมทุนและความร่วมมือ

ข้อจำกัดและสาเหตุในการเลือกประกอบอาชีพมีด้วย ต้องดูแลครอบครัว ขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ ขาดเงินทุนเพื่อเริ่มต้นการประกอบอาชีพ ไม่มีสถานะทางกฎหมายรองรับการเดินทาง และการประกอบอาชีพ ค่านิยมที่ไม่ส่งเสริมให้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าประกอบอาชีพ ครีวเรือนของหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าไม่ต้องการให้ผู้หญิงเดินทางออกไปทำงานนอกบ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. สถานภาพของแรงงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขาดทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม อีกทั้งค่านิยมของชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าที่นับถือศาสนาอิสลาม ผู้หญิงมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลครัวเรือน ดูแลบุตร หลาน ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้จากการศึกษาชุมชน และนิยมมีบุตรจำนวนมาก ขาดการวางแผนครอบครัว เยาวชนบางส่วน ไม่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ สอดคล้องกับงานวิจัยของขององค์การ (IOM, 2011) พบว่าคนพม่ามุสลิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพต้องประสบปัญหาประกอบอาชีพเนื่องจากไม่มีเอกสารหรือสถานะทางกฎหมาย

2. การส่งเสริมอาชีพของหน่วยงาน และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ระบุถึงแนวทางการจัดตั้งกลุ่มสตรี มีผลต่อการวางแผนการส่งเสริมอาชีพหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร สารพันธ์ (2553) พบว่าผลสำเร็จแบบยั่งยืนของกลุ่มสตรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้าน คือ ความต่อเนื่องของการดำเนินงานของกลุ่ม การเรียนรู้ในการพัฒนาศักยภาพตนเองของสมาชิก การพึ่งตนเองของกลุ่ม คุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกกลุ่ม ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกกลุ่ม และประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาของตนเอง

3. ด้านการพัฒนาอบรมทักษะวิชาชีพให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายและไม่มีสถานะทางทะเบียน จึงไม่สามารถการติดต่อสถาบันการศึกษาที่สามารถดำเนินการสนับสนุนการอบรมทักษะวิชาชีพในหลักสูตรระยะสั้นให้แก่บุคคลทั่วไป ด้วยข้อจำกัดต่างๆ ในการเปิดรับ จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชน พร้อมบุคลากรและสถานที่ของสถาบันการศึกษาให้พัฒนาสู่ตลาดแรงงานเพื่อลดปัญหาการว่างงานและปัญหาที่ตามมา

อาชีพที่หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่ามีความต้องการประกอบอาชีพ รับจ้างเย็บผ้า เป็นลำดับที่แรก คิดเป็นร้อยละ 27.45 ลำดับรองลงมาคือ พนักงานโรงงาน คิดเป็นร้อยละ 19.61 ลำดับที่สามคือ ค้าขายของชำ คิดเป็นร้อยละ 18.63 และลำดับสุดท้ายคืองานองค์กรพัฒนาเอกชนคิดเป็นร้อยละ 10.00 จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่ามีความต้องการประกอบอาชีพรวมทั้งหมดคิดเป็น 89.41 มีเพียงร้อยละ 10.59 ที่ไม่มีความต้องการจะประกอบอาชีพใดๆ เป็นผลมาจาก ค่านิยมครัวเรือนกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า นิยมให้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าอาศัยอยู่แต่ภายในครัวเรือน เพื่อดูแลครอบครัวเท่านั้น อีกทั้งแรงงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ไม่มีทักษะความรู้ วิชาชีพที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ จึงทำให้แรงงานบางส่วนดังกล่าว ไม่มีความต้องการประกอบอาชีพใด และการเลือกอาชีพที่มีความต้องการทำงานสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ (2552) พบว่าการทำงานของแรงงานต่างชาติทำได้ โดยพิจารณาทุกอย่างให้สอดคล้องกับลักษณะของการประกอบธุรกิจ ของนายจ้างของมาตรฐานอาชีพ ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 กับการจัดทำบัญชีรายชื่ออาชีพสำหรับคนต่างชาติ ได้แก่ 8 กลุ่มอาชีพ คือ 1. ภาคเกษตรและประมงเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ 2. ภาคการก่อสร้าง 3. ภาคการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม 4. ภาคการค้าปลีกและส่ง 5. ภาคการให้บริการ 6. ภาคการขนส่ง 7. ภาคครัวเรือนและบริการชุมชน ดังนั้นจึงจำแนก

ความต้องการงานที่หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าโดยส่วนใหญ่จากการสำรวจได้เป็นกลุ่มทักษะการทำงานออกเป็น 4 กลุ่ม ที่หญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าให้ความสนใจสามารถประกอบอาชีพได้จริงถูกกฎหมายและมีโอกาสในการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

1) งานภาคครัวเรือนและบริการชุมชน เช่น รับจ้างทำงานบ้าน รับจ้างเลี้ยงเด็ก เก็บของเก่า ขยะ ซึ่งยังเป็นการประกอบอาชีพที่ยังไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก แต่กรณีการเป็นพี่เลี้ยงเด็กควรได้รับการอบรมและการฝึกทักษะมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงาน

2) งานภาคการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น รับจ้างเย็บผ้า พนักงานโรงงาน แรงงานกลุ่มนี้ต้องมีความรู้ความสามารถและมีการพัฒนาฝีมือแรงงานมาแล้วในระดับหนึ่ง รวมไปถึงการได้ ใบอนุญาตทำงาน

3) งานภาคการค้าปลีกและค้าส่ง เช่น ค้าขายของชำ เปิดร้านขายอาหาร เปิดร้านขายขนม งานกลุ่มนี้ต้องใช้ทักษะทางการบริหาร และความเชี่ยวชาญด้านซึ่งต้องมีการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เพราะหากเป็นพนักงานขายของต้องมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า โดยเฉพาะบริเวณชายแดนอำเภอแม่สอดนั้น มีความหลากหลายทางภาษามาก อุปสรรคหนึ่งของผู้รับบริการและผู้ให้บริการคือ การสื่อสาร

4) งานในองค์กรพัฒนาเอกชน ในส่วนนี้ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและค่อนข้างต้องอบรมทำความเข้าใจกับงานค่อนข้างมาก เช่น แปลภาษา การพัฒนาชุมชน และงานด้านสุขศึกษา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนากลุ่มเครือข่ายอาชีพภายในชุมชน เพื่อเป็นการระบุสถานะส่วนบุคคลของสมาชิก และการรับรองปัญหา การใกล้เคียงปัญหา ไม่ว่าจะเป็นในด้านความไม่ยุติธรรมของการจ้างงาน การไม่มีสถานะทางกฎหมาย ตลอดจนสิทธิทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น แม้ประเด็นดังกล่าว จะยังไม่พบข้อกฎหมายที่เอื้ออำนวยแก่แรงงาน หากแต่การเริ่มต้นระบุสถานะของตนเองผ่านกลุ่มเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยผู้นำชุมชนไทย อิสลาม เจ้าหน้าที่ปกครอง สาธารณะสุข เมื่อกระบวนการพัฒนากลุ่มประสบผลสัมฤทธิ์ ก็จะทำให้เกิดความมั่นคงทางสถานะส่วนบุคคล อีกทั้งเครือข่ายดังกล่าว ยังเอื้อประโยชน์ในด้านการใกล้เคียงข้อพิพาทภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ สามารถใช้กลไกทางระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างศักยภาพ การคุ้มครองตนให้แก่ครัวเรือนประชากรต่างชาติให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาชุมชน ให้ควบคู่กับการยึดมั่นในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์บุคคลย้ายถิ่น

ด้านนโยบาย แผนงาน ปฏิบัติจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนงานปฏิบัติ ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) หน่วยงานภาครัฐ ได้ให้ความสำคัญต่อแรงงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ในการเป็นส่วนหนึ่งของภาคแรงงาน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของท้องถิ่น เนื่องจากแรงงานดังกล่าว มีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าแรงงานไทย อีกทั้งแรงงานไทยในท้องถิ่น มิได้เพียงพอต่อการจ้างงาน ดังนั้น ในประเด็นด้านความสำคัญของแรงงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า พบว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเช่นเดียวกับแรงงานหญิงพม่าทั่วไป สำหรับในด้านสิทธิแรงงาน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาแรงงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า พบว่ามีความเสี่ยงต่อปัญหาในด้านสิทธิแรงงาน การค้ามนุษย์ สาธารณสุข อาชญากรรม และสิ่งแวดล้อมชุมชน ปัญหาดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ได้มีการจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อติดตามดูแล ตรวจสอบ การรายงานผลผ่านเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น หากแต่ในการดำเนินงานดังกล่าว ยังไม่พบผู้รับผิดชอบ หรืองบประมาณสนับสนุนโดยตรง เป็นเพียงการสนับสนุนกิจกรรมควบคู่กับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของคนไทย และไม่ได้จำเพาะเจาะจงเฉพาะแรงงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า แต่เป็นการดำเนินงานสำหรับแรงงานสัญชาติพม่าทั่วไป

2) หน่วยงานเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานหญิงกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า เป็นไปในทิศทางการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และความคุ้มครองด้านสิทธิทางกฎหมาย ปัจจุบัน พื้นที่อำเภอแม่สอด ได้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว เป็นจำนวนมาก แรงงานต่างด้าว มีความต้องการได้รับการอนุญาตเข้าทำงานในประเทศไทย การดำเนินการดังกล่าว ต้องได้รับการพิสูจน์สัญชาติ และขึ้นทะเบียนประกันสุขภาพกับหน่วยงานของรัฐ แต่ยังคง ไม่ครอบคลุมประชากรโดยส่วนใหญ่ของแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า

นอกจากนี้ การดำเนินงานสนับสนุนงานเครือข่ายของ องค์กรพัฒนาเอกชน ยังเป็นจุดแข็งสำคัญของการพัฒนาแรงงานกลุ่มดังกล่าว เพราะสามารถดำเนินการสนับสนุนแหล่งทุน เพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม ให้แรงงานดังกล่าว มีศักยภาพในการบริหารกลุ่มได้ต่อไป ซึ่งจะแตกต่างจากการสนับสนุนการพัฒนาแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากหน่วยงานรัฐ ไม่มีงบประมาณเฉพาะ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า แต่หากเมื่อมองได้ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรดำเนินการพัฒนาชุมชน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือการกำกับดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์จากพม่า ภายใต้ข้อจำกัดบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง ที่สอดคล้องกับปัญหา และเป็นการบูรณาการจัดการปัญหาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุลและกุลภา วจนะสาระ. (2552). การจ้างงานแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 กับการจัดทำบัญชีรายชื่ออาชีพ สำหรับคนต่างชาติ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการค่าจ้าง. (2555). ประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำฉบับที่ 7. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 183ง. 30 พฤศจิกายน 2555.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2553). เรื่อง การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- ตุลาพร อ่อนจันทร์. (2543). ผลกระทบจากนโยบายผ่อนผันการใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าต่อชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิภาควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประชา วสุประสาท. (2553). วาระนโยบายแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย : เส้นทางสู่ความสามารถในการแข่งขันระยะยาว. International Labour Organization (ILO).
- ปริญญ์ ปันปัก. (2546). การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ตามมติคณะรัฐมนตรี 28 สิงหาคม (2544): ศึกษากรณีพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภาพร สารพันธ์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพสตรี กรณีศึกษากลุ่มสตรีอำเภอหนองหลวง จังหวัดอุบลราชธานี. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

International Organization for Migration. (2008). World Migration Report 2008.

[<http://www.iom.int/jahia/jahia/cache/offonce/pid/1674?entry=20275>].

International Organization for Migration. (2011). การประเมินการให้บริการด้านสุขภาพและสังคมแก่
พม่ามุสลิมในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM)
ชั้น 18 อาคารจินนาการ์ 183 กรุงเทพมหานคร.